

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم اداری و اقتصاد
گروه اقتصاد

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی توسعه اقتصادی
و برنامه ریزی

**اثرات الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی بر رقابت پذیری صنعت لاستیک ایران
(مطالعه موردی: مجتمع صنایع لاستیک یزد)**

استاد راهنما:

دکتر خدیجه نصراللهی

استاد مشاور:

دکتر کریم آذربایجانی

پژوهشگر:

رضا حسینی

آبان ماه ۱۳۹۰

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق
موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه
اصفهان است.

الهی ادای شکر ترا بیچ زبان نیست و دریای فضل ترا بیچ کران نیست و سر حقیقت تو بر بیچ کس عیان نیست، هدایت کن بر ما راهی که
بهتر از آن نیست.

سپاس بیکران بر مهدی و همراهی و همگامی پدر و مادر دلسوز و مهربانم

که سجده‌ی ایثارشان گل محبت را در وجودم پروراند و

دلان گمبارشان بخرطه‌های مهربانی را به من آموخت.

و با تقدیر و شکر شایسته از اساتید فرهیخته و فرزانه ام در دانشگاه اصفهان به ویژه سرکار خانم دکتر خدیجه نصراللهی و جناب آقای دکتر

کریم آذربایجانی

که با نکته‌های دلاویز و گفته‌های بلند، صحیفه‌های سخن را علم پرور نمودند و

همواره راه‌ها و راه‌کشای نگارنده در اتمام و اکمال این اثر بوده اند.

معلمت ز عرش برتر باد همیشه توست اندیشه‌ات مظفر باد

تقدیم به شهیدان

سازگان آسمان زیبای شهادت

آنانکه با فروغ خویش قاموس عشق را به تحریر کشیده اند

چکیده

در صورت الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی و قرار گرفتن در بستر رقابتی، کالاها و خدماتی می توانند رقابت کنند که بر پایه مزیت های اقتصادی کشور تولید شده باشند. در این خصوص، شناخت مزیت های نسبی کشور در زمینه های مختلف اقتصادی ضروری به نظر می رسد. قطعاً یکی از پیش زمینه های لازم پیش از الحاق به سازمان هایی نظیر سازمان تجارت جهانی، تقویت و گسترش تجارت در زمینه هایی است که کشور در آن دارای مزیت های منحصر به فردی است. سرمایه گذاری های انجام شده در صنعت لاستیک، موقعیت جغرافیایی مناسب در منطقه خاورمیانه و وجود منابع عظیم نفتی موجب شده است تا این صنعت به عنوان یکی از مزیت های اقتصادی کشور مطرح باشد.

این پژوهش در صدد تحلیل آثار جهانی شدن صنعت لاستیک ایران است. در این راستا، مجتمع صنایع لاستیک یزد به عنوان نمونه انتخاب شده است. به طور کلی برای تحلیل تبعات پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی بر مجتمع صنایع لاستیک یزد از شاخص ها و روش های متعددی مبتنی بر داده های حسابداری صنعتی سال ۱۳۸۸ این مجتمع استفاده شده است. در این مسیر از روش هزینه منابع داخلی، برای سنجش مزیت نسبی تولید انواع لاستیک (رادیتال، بایاس) و تیوب توسط شرکت مجتمع صنایع لاستیک یزد (یزد تائر) و همچنین مزیت رقابتی برای بررسی اقتصادی بودن صنعت لاستیک بر اثر پیوستن ایران به WTO و ضرایب حمایتی برای ارزیابی دخالت های دولت در صنعت لاستیک استفاده شده است.

نتایج نشان دهنده وجود مزیت نسبی و توان رقابت هزینه ای در کارخانجات رادیتال و تیوب است ولی کارخانجات بایاس فاقد مزیت نسبی و توان رقابتی در سطح ملی و بین المللی است. این در حالی است که از محصولات بایاس به شدت حمایت به عمل می آید، اما حمایت ها از محصولات رادیتال ناچیز بوده و از محصولات تیوب اصلاً حمایتی صورت نمی گیرد.

کلید واژه : مزیت نسبی، هزینه منابع داخلی، قیمت های سایه ای، رقابت پذیری، مزیت رقابتی، سازمان تجارت

جهانی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات

۱-۱	مقدمه.....	۱
۲-۱	شرح و بیان مسئله پژوهشی.....	۲
۳-۱	اهمیت و ارزش پژوهش.....	۳
۴-۱	اهداف پژوهش.....	۴
۵-۱	فرضیه ها یا سوال های پژوهش.....	۴
۶-۱	روش پژوهش.....	۵
۱-۶-۱	نوع مطالعه و روش بررسی فرضیه ها و یا پاسخگوئی به سوالات (توصیفی، تجربی، تحلیل محتوا، اسنادی، تاریخی و ...)	۵
۱-۶-۲	جامعه آماری.....	۵
۱-۶-۳	حجم نمونه و روش محاسبه.....	۵
۱-۶-۴	ابزار گرد آوری داده ها.....	۵
۱-۶-۵	ابزار تجزیه و تحلیل نتایج.....	۶
۱-۶-۵-۱	شاخص هزینه منابع داخلی.....	۶
۱-۶-۵-۲	شاخص هزینه واحد.....	۶
۱-۷	واژه های کلیدی.....	۶

فصل دوم: ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش

۱-۲	مقدمه.....	۸
۱-۱-۲	مفهوم جهانی شدن اقتصاد.....	۹

۲-۱-۲. آشنایی با سازمان تجارت جهانی	۱۰
۲-۱-۲. تاریخچه	۱۰
۲-۲-۱-۱ اهداف WTO	۱۱
۳-۲-۱-۱ اصول WTO	۱۱
۲-۲. مروری بر نظریه های مختلف مزیت نسبی	۱۲
۲-۲-۱. مزیت نسبی از دیدگاه دیویکاردو	۱۳
۲-۲-۲. نظریه هزینه فرصت هابزلر	۱۵
۳-۲-۲. نظریه هکچر - اوهلین	۱۵
۴-۲-۲. نظریه لیندر	۱۷
۵-۲-۲. معمای لئونتیف	۱۷
۶-۲-۲. نظریه دور تولیدی	۱۸
۷-۲-۲. نظریه الماس پورتر	۱۹
۳-۲. عوامل تعیین کننده مزیت نسبی	۲۱
۱-۳-۲. تولید	۲۲
۲-۳-۲. عرضه	۲۲
۳-۳-۲. تقاضا	۲۳
۱-۳-۳-۲. کشش تقاضا	۲۴
۴-۲. تعرفه و جایگاه آن در اقتصاد	۲۵
۵-۲. پیشینه پژوهش	۲۷
۱-۵-۲. مطالعات داخلی	۲۷
۲-۵-۲. مطالعات خارجی	۳۰

۶-۲ جمع بندی..... ۳۶

فصل سوم: روش تحقیق

۱-۳ مقدمه ۳۸

۲-۳ ارزیابی مزیت نسبی ۳۹

۱-۲-۳ روش هزینه منابع داخلی ۳۹

۱-۱-۲-۳ روش شناختی جدید DRC ۴۱

۲-۱-۲-۳ روش محاسبه هزینه منابع داخلی در عمل ۴۲

۳-۱-۲-۳ قیمت سایه‌ای (واقعی) ارزش ۴۴

۱-۳-۱-۲-۳ مفهوم برابری قدرت خرید ۴۴

۲-۳-۱-۲-۳ نرخ واقعی چند جانبه (موثر) ارزش ۴۵

۳-۳ مفهوم توان رقابت هزینه ای ۴۵

۱-۳-۳ نحوه محاسبه توان رقابت هزینه ای ۴۶

۱-۱-۳-۳ توان رقابت صادراتی یا بین المللی ۴۷

۲-۱-۳-۳ توان رقابتی داخلی ۴۸

۳-۱-۳-۳ مزیت نسبی ۴۸

۲-۳-۳ منابع توان رقابتی هزینه ای ۴۹

۴-۳ ضرایب حمایتی ۵۰

۵-۳ معرفی مجتمع صنایع لاستیک یزد ۵۲

۱-۵-۳ تاریخچه شرکت ۵۲

۲-۵-۳ مالکیت مجتمع ۵۳

۳-۵-۳ معرفی کارخانجات مجتمع	۵۵
۳-۵-۳-۱ واحد تولید تایر و تیوب	۵۵
۳-۵-۳-۲ واحد بازیابی کائوچو (ریکلیم رابر)	۵۶
۳-۵-۴ بررسی متغیرهای کمی مجتمع صنایع لاستیک یزد	۵۶
۳-۵-۴-۱ تولید	۵۶
۳-۵-۴-۲ فروش	۵۸
۳-۵-۴-۳ وضعیت نیروی انسانی	۵۹
۳-۵-۵ مقایسه عملکرد سود و زیان شرکت طی سال های ۸۸-۱۳۸۶	۶۰
۳-۵-۶ تقاضا	۶۱
۳-۶ جمع بندی	۶۳

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۴-۱ مقدمه	۶۴
۴-۲ تاثیر الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی بر مبنای شاخص هزینه منابع داخلی	۶۵
۴-۲-۱ هزینه های شرکت	۶۵
۴-۲-۲ هزینه سربار تولید برای تولید یک واحد محصول	۶۷
۴-۲-۳ هزینه های غیر تجاری یک واحد محصول	۶۷
۴-۲-۴ ضریب تعدیل هزینه دستمزد نیروی کار	۶۷
۴-۲-۵ هزینه دستمزد مستقیم نیروی کار	۶۸
۴-۲-۶ ضریب تعدیل سرمایه	۶۸
۴-۲-۷ هزینه کل سربار تولید	۶۸

۸-۲-۴ ارزش کل سرمایه شرکت.....	۶۸
۹-۲-۴ نرخ موثر ارز	۶۸
۱۰-۲-۴ قیمت جهانی یک واحد محصول به دلار.....	۶۹
۱۱-۲-۴ ارزش مواد مصرفی و کالاهای واسطه ای مصرف شده برای هر واحد.....	۶۹
۱۲-۲-۴ ارزش مواد مصرفی و کالاهای واسطه ای مصرف شده برای کل محصولات.....	۷۰
۱۳-۲-۴ ارزش دلاری مواد مصرفی و کالاهای واسطه ای مصرف شده برای کل محصولات.....	۷۰
۱۴-۲-۴ محاسبه شاخص هزینه منابع داخلی	۷۰
۱۵-۲-۴ تحلیل حساسیت.....	۷۲
۳-۴ ارزیابی مزیت رقابت هزینه‌ای مجتمع صنایع لاستیک یزد.....	۷۴
۱-۳-۴ توان رقابت هزینه ای کارخانجات رادیال.....	۷۴
۲-۳-۴ توان رقابت هزینه ای کارخانجات بایاس.....	۷۵
۳-۳-۴ توان رقابت هزینه ای کارخانجات تیوب.....	۷۵
۴-۴ تحلیل ضرایب حمایتی در مجتمع صنایع لاستیک یزد.....	۷۶
۱-۴-۴ ضرایب حمایتی در کارخانجات رادیال.....	۷۶
۲-۴-۴ ضرایب حمایتی در کارخانجات بایاس.....	۷۷
۳-۴-۴ ضرایب حمایتی در کارخانجات تیوب.....	۷۷
۵-۴ جمع بندی.....	۷۹

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهاد ها

۱-۵ مقدمه.....	۸۰
۲-۵ محدودیت پژوهش.....	۸۱

۳-۵ بررسی فرضیات پژوهش و تحلیل نتایج..... ۸۲

۴-۵ پیشنهادات و توصیه های سیاستی..... ۸۵

۵-۵ پیشنهادات برای مطالعات آتی..... ۸۵

پیوست ۸۶

منابع و مأخذ..... ۹۳

فهرست جدول ها

صفحه	عنوان
۵۴.....	جدول ۱-۳: صاحبان سهام و میزان سهام آن ها در بدو تاسیس
۵۴.....	جدول ۲-۳: سهامداران شرکت در سال ۱۳۸۸
۵۵.....	جدول ۳-۳: ظرفیت اسمی آخرین پروانه بهره برداری
۵۷.....	جدول ۴-۳: تولید محصولات مجتمع صنایع لاستیک یزد در طول سال های ۸۸-۱۳۸۶
۵۷.....	جدول ۵-۳: تولید محصولات مجتمع صنایع لاستیک یزد در طول سال های ۸۸-۱۳۸۶ (هزار حلقه)
۵۸.....	جدول ۶-۳: فروش محصولات مجتمع صنایع لاستیک یزد در طول سال های ۸۸-۱۳۸۶ (هزار حلقه)
۵۹.....	جدول ۷-۳: نیروی انسانی شاغل در بخش های مختلف شرکت در طول سال های ۸۶ تا ۸۸
۶۰.....	جدول ۸-۳: مدرک تحصیلی شاغلان مجتمع در سال های ۸۸-۱۳۸۶
۶۱.....	جدول ۹-۳: خلاصه عملکرد سود و زیان شرکت طی سال های ۸۸-۱۳۸۶ (ارقام به میلیون ریال)
۶۲.....	جدول ۱۰-۳: صادرات یزد تایر به کشور های مختلف در سال های ۸۸-۱۳۸۶
۶۵.....	جدول ۱-۴: هزینه ها به تفکیک طی سال های ۸۸-۱۳۸۶ (ارقام به میلیون ریال)
۶۶.....	جدول ۲-۴: گردش مواد اولیه در سال ۱۳۸۸ (ارقام به میلیون ریال)
۶۶.....	جدول ۳-۴: مواد اولیه وارداتی در سال ۸۸ (ارقام به میلیون ریال)
۶۷.....	جدول ۴-۴: نرخ و روش استهلاک دارایی های شرکت در سال ۱۳۸۸
۶۹.....	جدول ۵-۴: نرخ سایه ای ارز بر اساس سناریوهای مختلف در سال ۱۳۸۸
۷۰.....	جدول ۶-۴: محاسبات مربوط به شاخص DRC بر اساس سناریوی اول نرخ سایه ای ارز
۷۱.....	جدول ۷-۴: محاسبات مربوط به شاخص DRC بر اساس سناریوی دوم نرخ سایه ای ارز
۷۲.....	جدول ۸-۴: شاخص های محاسبه شده با توجه به تغییر هزینه اقلام غیر تجاری پژوهش
۷۸.....	جدول ۹-۴: شاخص های محاسبه شده پژوهش

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

چالش اصلی که کشورها در فرایند جهانی شدن با آن مواجه اند، این است که آینده اقتصادی آنها به کجا می انجامد؟ زیرا بیم آن می رود که در یک فضای جهانی، بسیاری از فعالیت های اقتصادی در یک کشور فلسفه وجودی خود را از دست بدهند. به دلیل رشد تکنولوژی و ارتباطات، همه چیز در حال انتقال است. لذا لازم است با بررسی لازم به این فرایند پیوست و در این مسیر ضروری است به ارزیابی اقتصادی اثر پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی بر صنایع مختلف پرداخت. صنعت لاستیک به واسطه تهیه برخی از مواد اولیه از طریق واردات و تسهیل حضور رقبای خارجی در داخل کشور بعد از پیوستن ایران به WTO، یکی از صنایعی است که احتمال دارد به شدت از فرایند جهانی شدن تاثیر بپذیرد. لذا این تحقیق در صدد آن است که آثار جهانی شدن این صنعت را در ایران مورد بررسی قرار دهد.

در زمینه تخصیص منابع، بحث حول مفهوم اصل کلاسیکی مزیت نسبی است که بر طبق آن رشد توسط تخصص تشویق می شود. مدافعان این اصل نظریات خود را از دیوید ریکاردو، جان استوارت میل و آلفرد مارشال اقتباس نموده اند و معتقدند که تخصص و تقسیم کار بین المللی به تمام کشورهای شرکت کننده در تجارت بین المللی سود می رساند و همچنین موجب افزایش تولید جهانی کلیه کالاهای قابل تجارت می شود. البته این امر مستلزم آن است که هر کشور کالایی را صادر کند که در آن بیشترین مزیت نسبی را دارد.

از اینرو، اقتصاددانان معتقدند هر کشور باید به تولید کالایی پردازد، که دارای کمترین هزینه فرصت و همچنین در سطح جهانی از لحاظ هزینه تولید دارای مزیت نسبی باشد. بررسی و محاسبه کمی مزیت نسبی به شکل امروزی از جمله مباحثی بوده که از دهه ۱۹۶۰ وارد ادبیات اقتصاد شده است که در زمینه محصولات مختلف قابل کاربرد است.

در این پژوهش تلاش بر آن است که بررسی شود، پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی برای صنعتی مانند صنعت لاستیک سازی (مطالعه موردی: مجتمع صنایع لاستیک یزد) چه آثاری به همراه خواهد داشت. بدین منظور به تعیین مزیت نسبی تولید لاستیک با استفاده از روش هزینه منابع داخلی^۱ (DRC) و تحلیل مزیت رقابتی با استفاده از شاخص های توان رقابت داخلی و بین المللی و ضرایب حمایتی پرداخته می شود. سرانجام با توجه به تحلیل ها و محاسبات انجام شده نتایج و پیشنهادات سیاستی ارائه خواهد شد.

۱-۲ شرح و بیان مسئله پژوهشی

جهانی شدن فرایندی از تحول است که مرز های سیاسی، اقتصادی را کم رنگ می کند. ارتباطات را گسترش می دهد و تعامل فرهنگ ها را می افزایش دهد. ایجاد فضای رقابتی در جامعه و ارتقای سطح رقابت پذیری ملی کیفیتی است که از توسعه حاکمیت بازار و شکل گیری فعالیت ها بر پایه مزیت نسبی و رقابتی محقق می شود. هر چقدر رقابت پذیری کشوری در سطح جهان بالاتر باشد آن کشور از ادغام در اقتصاد جهانی، به واسطه دسترسی سهل تر به بازار های خارجی، بیشتر منتفع خواهد شد. برعکس کشوری که از قدرت رقابت پذیری پایین تری برخوردار باشد نه تنها از ادغام در اقتصاد جهانی منتفع نمی شود، بلکه متضرر نیز می شود. با توجه به این که فرایند ادغام اقتصادی کشور ها با جامعه جهانی از چند دهه گذشته آغاز گشته و در این مسیر حضور کشور های در حال توسعه نیز چشمگیر بوده است؛ دور ماندن کشورمان از این جریان می تواند عواقب نگران کننده تری در مقایسه با پیامد های ورود به این جریان داشته باشد (بهکیش، ۱۳۸۱).

در سال های قبل از انقلاب اسلامی با توجه به سیاست جایگزینی واردات، دولت اقدام به سرمایه گذاری های کلان در زمینه هایی کرد که کشور در آنها بعضا فاقد مزیت بود. از طرف دیگر جنگ تحمیلی و تحریم های اقتصادی در سال های بعد از انقلاب نیز موجب استمرار این فرایند شد. از طرف دیگر به دلیل آن که لازمه ورود به بازار های جهانی و منتفع شدن از ادغام در اقتصاد جهانی تولید بر مبنای مزیت های اقتصادی کشور است؛ لذا

^۱ Domestic Resource Cost

شناخت صنایع و زمینه هایی که که کشور در آن ها از مزیت لازم برخوردار است امری ضروری به نظر می رسد. این در حالی است که درگیر شدن تدریجی صنایع کشور با نظام جهانی این امکان را به اقتصاد ملی می دهد که به تدریج به سمت تخصصی شدن حرکت کند و صنایع فاقد پویایی لازم را از اقتصاد ملی حذف نماید. در چنین فضایی شدت رقابت زیاد می شود. هرچه فشار رقابت بیشتر شود؛ فشار برای کاراتر شدن شرکت ها نیز بیشتر می شود. فشار رقابت، کیفیت را بهبود می بخشد و موجب می شود که صنایع در استفاده از منابع به نحو مناسب تری عمل نمایند، همچنین شرکت ها را به سمت بهره گیری و انطباق با استانداردهای جهانی سوق می دهد و موجب ارتقای تکنولوژی در شرکت می شود (شاه محمدی، ۱۳۸۶).

در صورت الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی^۲ (WTO) و قرار گرفتن در بستر رقابتی، کالاها و خدماتی می توانند رقابت کنند که بر پایه مزیت های اقتصادی کشور تولید شده باشند. در این خصوص، شناخت مزیت های نسبی کشور در زمینه های مختلف اقتصادی و معرفی آن ها از جمله صنایع لاستیک سازی ضروری به نظر می رسد.

سرمایه گذاری های انجام شده توسط بخش های دولتی و خصوصی در قالب ۱۰ واحد تولیدی انواع تایر و تیوپ و موقعیت جغرافیایی مناسب در منطقه خاورمیانه که از بازارهای غیر اشباع محدود جهان است، در زمره ی توانمندی و پتانسیلی قابل تامل و توجه در راستای تحقق اهداف رشد و توسعه اقتصادی دراز مدت کشور، به شمار می آید و بدین ترتیب ضرورت بررسی قدرت رقابت پذیری این صنعت برای دستیابی به جایگاه مناسبی در سطح بازارهای منطقه ای و جهانی بیش از پیش آشکار می شود. از این رو در این پژوهش تلاش می شود اثرات الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی بر رقابت پذیری صنعت لاستیک ایران (مطالعه موردی: مجتمع صنایع لاستیک یزد (یزد تایر)) بررسی شود. لذا در این پژوهش با استفاده از انواع شاخص های اندازه گیری رقابت پذیری تحلیل می شود که آیا مجتمع صنایع لاستیک یزد در سال مورد نظر (۱۳۸۸) از رقابت پذیری برخوردار بوده است یا خیر.

۱-۳ اهمیت و ارزش پژوهش

مزیت نسبی در تولید و صادرات و حضور در بازارهای جهانی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. حال باید دید هر کشور در تولید و صدور چه کالاهایی دارای مزیت است. پدیده نو ظهور جهانی شدن اقتصاد و از بین رفتن مرزهای تجاری کشورها به شدت در حال گسترش است. در آینده ای نه چندان دور، کشورها به سختی

^۲ World Trade Organization

قادر خواهند بود که خود را از این جریان کنار کشیده و تنها در حاشیه نظاره گر تحولات تجاری مابین کشورها باشند. لذا انتظار می رود کشورمان به نحوی خود را با تحولات تجاری در دنیا همگام نموده و برای رقابت و ورود به صحنه تجارت بین المللی آماده شود. قطعاً یکی از پیش زمینه های لازم پیش از الحاق به سازمان هایی نظیر سازمان تجارت جهانی، تقویت و گسترش تجارت در زمینه هایی است که کشور در آن دارای مزیت های منحصر به فردی است که صنایع لاستیک سازی نیز ممکن است یکی از آنها باشد. با توجه به محدودیت منابع نفتی کشور و لزوم توجه به صادرات غیر نفتی، جا دارد که در برنامه ریزی ها به سایر بخش های دارای مزیت اهمیت بیشتری داده شود. به همین منظور در راستای سیاست افزایش صادرات غیر نفتی شناخت محصولات و کالاهای تولیدی کشور که شرایط لازم را از نظر نفوذ در بازارهای جهانی دارا هستند امری ضروری به نظر می رسد. این پژوهش از آن جهت که تلاشی در جهت ارزیابی رقابت پذیری و شناسایی مزیت های صنعت لاستیک سازی ایران (با تمرکز بر روی مجتمع صنایع لاستیک سازی یزد) است، می تواند معرف یکی از صنایعی باشد که پیش از ورود به سازمان تجارت جهانی (WTO) باید برنامه ریزی های خاصی را برای تسهیل ورود این صنعت به بازارهای بین المللی انجام داد.

۱-۴ اهداف پژوهش

۱. اندازه گیری و تحلیل مزیت نسبی تولید انواع لاستیک (رادپال و بایاس) و تیوب در مجتمع صنایع لاستیک یزد
۲. اندازه گیری و تحلیل مزیت رقابتی تولید انواع لاستیک (رادپال و بایاس) و تیوب در مجتمع صنایع لاستیک یزد
۳. تحلیل اثرات الحاق ایران به سازمان تجارت جهانی بر رقابت پذیری تولید انواع لاستیک (رادپال و بایاس) و تیوب در مجتمع صنایع لاستیک یزد

۱-۵ فرضیه ها یا سوال های پژوهش

تلاش می شود سوال های پژوهش با استفاده از شاخص های هزینه منابع داخلی، شاخص های توان رقابت داخلی و بین المللی و ضرایب حمایتی و با استفاده از داده های جمع آوری شده از واحد حسابداری صنعتی مجتمع صنایع لاستیک یزد در سال ۱۳۸۸ پاسخ داده شود. سوال های پژوهش بدین شرح می باشند:

۱. تولید انواع لاستیک (رادپال و بایاس) و تیوب در مجتمع صنایع لاستیک یزد دارای مزیت نسبی است.
۲. تولید انواع لاستیک (رادپال و بایاس) و تیوب در مجتمع صنایع لاستیک یزد دارای مزیت رقابتی است.
۳. پیوستن ایران به WTO موجب بهبود رقابت پذیری تولید انواع لاستیک (رادپال و بایاس) و تیوب در مجتمع صنایع لاستیک یزد می شود.

۶-۱ روش پژوهش

- ۱-۶-۱. نوع مطالعه و روش بررسی فرضیه ها و یا پاسخگوئی به سوالات (توصیفی، تجربی، تحلیل محتوا، اسنادی، تاریخی و ...)

این پژوهش از نوع تحلیل - تجربی است که از روش هزینه منابع داخلی، برای سنجش مزیت نسبی تولید انواع لاستیک (رادپال، بایاس) و تیوب توسط شرکت مجتمع صنایع لاستیک یزد (یزد تایر) و همچنین مزیت رقابتی برای بررسی اقتصادی بودن صنعت لاستیک بر اثر پیوستن ایران به WTO و تحلیل ضرایب حمایتی برای ارزیابی دخالت های مستقیم و غیر مستقیم دولت بر صنعت لاستیک استفاده شده است.

۲-۶-۱. جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش صنعت لاستیک سازی ایران است. در این پژوهش رقابت پذیری این صنعت در سال ۱۳۸۸ مورد بررسی قرار گرفته است. این سال آخرین سالی است که دسترسی به داده های مالی شرکت امکان پذیر است.

۳-۶-۱. حجم نمونه و روش محاسبه

در این پژوهش مجتمع صنایع لاستیک یزد (یزد تایر) به دلیل موردی بودن پژوهش انتخاب شده است.

۴-۶-۱. ابزار گرد آوری داده ها

داده های این پژوهش با مراجعه مستقیم به واحد حسابداری صنعتی مجتمع صنایع لاستیک یزد (یزد تایر) و به صورت مصاحبه و مشاهده اسناد اخذ شده است.

۱-۶-۵. ابزار تجزیه و تحلیل نتایج

۱-۶-۵-۱ شاخص هزینه منابع داخلی (DRC):

در این پژوهش برای ارزیابی مزیت نسبی از شاخص هزینه منابع داخلی (DRC) استفاده می شود این معیار اولین بار توسط برونو در سال ۱۹۷۲ مطرح شد. طبق تعریف برونو، DRC عبارت است از مقدار هزینه منابع داخلی که در فعالیت تولیدی مورد استفاده قرار می گیرد تا یک واحد ارزش خارجی به دست آید. یا در یک واحد ارزش خارجی صرفه جویی شود یا DRC نسبت ارزش سایه ای داده های خالص داخلی به ارزش سایه ای ستانده های خالص مبادله شده است.

۱-۶-۵-۲ شاخص هزینه واحد (UC):

برای ارزیابی مزیت رقابتی از شاخص نسبت هزینه واحد استفاده می شود به این ترتیب که یک بنگاه یا صنعت دارای توان رقابتی است اگر، هزینه های واحدش کوچکتر یا مساوی رقبای داخلی و خارجی اش باشد و نسبت هزینه واحد (UC) به عنوان هزینه کل (TC) تقسیم بر ارزش محصول (VO) تعریف می شود. در اقتصاد خرد هزینه واحد به عنوان هزینه کل، تقسیم بر تعداد محصول Q تعریف می شود و به این ترتیب، هزینه واحد فیزیکی کالا به دست می آید.

۱-۷ واژه های کلیدی

مزیت نسبی^۳: هرگاه یک کشور یا یک منطقه بتواند دو کالا را نسبت به یک کشور یا منطقه دیگر، به قیمت پایه نسبتاً کمتر تولید کند و صرفه نسبی در مورد یکی از دو کالا نسبت به سود کالای دیگر بیشتر باشد این حالت را مزیت نسبی گویند (فرهنگ، ۱۳۸۴؛ ۱۳۴).

هزینه منابع داخلی^۴: عبارت است از اندازه گیری هزینه فرصت از دست رفته عوامل تولید و نهاده های به کار گرفته شده در تولید یک کالای خاص در مقایسه با ارزش افزوده آن کالا با قیمت های بین المللی (میلنر و گرینوی، ۱۹۹۹؛ ۸۳)^۵

^۳ Comparative Advantage

^۴ Domestic Resource Cost

قیمت های سایه ای^۶ : عبارت است از قیمت غیر بازاری کالا. در واقع قیمت سایه ای، ارزیابی یا بهای صنعتی کالا و خدمتی است که قیمت بازار ندارد. قیمت سایه در تحلیل هزینه منفعت و در اعمال برنامه ریزی ریاضی بر اقتصاد برنامه ای مورد استفاده قرار می گیرد. این قیمت ها هزینه فرصت تولید یا مصرف کالایی را نشان می دهند که به طور کلی در اقتصاد معامله نمی شود. در اقتصاد بازاری نیز برخی کالاها به قیمت بازار در نمی آیند و این قیمت ها منعکس کننده هزینه نهایی تولید و یا ارزش نهایی استعمال کالا به عنوان نهاده یا داده است (تواناییان فرد، ۱۳۸۵؛ ۹۰۶).

رقابت پذیری^۷: درجه ای که یک کشور، یک بخش یا یک بنگاه می تواند تحت شرایط بازار آزاد کالاها و خدماتی را تولید کند که توان رقابت در بازارهای بین المللی داشته باشد (چولون، کیم؛ ۲۰۰۳، ۳۸)^۸.
مزیت رقابتی^۹ : عبارت است از تفاوت کشورها از نظر توانایی تبدیل نهاده ها به کالاها و خدمات با توجه به حداکثر کردن سود بنگاه. بنابر این مزیت نسبی از بهره وری بالا و فراوانی عوامل ناشی می شود و همان مزیت هزینه ای در قیمت های تعادلی است، ولی مزیت رقابتی، علاوه بر عواملی که موجب به وجود آمدن مزیت نسبی می شوند انواع انحرافات قیمتی همچون یارانه های ضمنی و صریح و انواع حمایت های تعرفه ای و غیر تعرفه ای را شامل می شود. به عبارتی اختلاف مزیت نسبی و توان رقابتی ناشی از انحرافات قیمتی است (حسینی و پناهی؛ ۱۳۸۶، ۱۴۹).

سازمان تجارت جهانی^{۱۰}: یک سازمان بین المللی است؛ که قوانین جهانی تجارت را تنظیم و اختلافات بین اعضا را حل و فصل می کند. اعضای سازمان تجارت جهانی کشورهایی هستند که موافقت نامه های (حدود ۳۰ موافقت نامه) این سازمان را امضا کرده اند. مقر سازمان تجارت جهانی در ژنو، سویس قرار دارد. تا نوامبر ۲۰۱۰، ۱۵۳ کشور عضو این سازمان شده اند. (دانشنامه عمومی ویکیدیا)

^۵ C.Milner and Greenaway

^۶ Shadow Price

^۷ Competitiveness

^۸ Chulwon, Kim

^۹ Competitive Advantage

^{۱۰} World Trade Organization